

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)
SSN Krzysztof Rączka
SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania J. A.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie
o zwrot wyegzekwowanych środków,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 maja 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 17 marca 2021 r., sygn. akt III AUa 865/20,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Lublinie na rzecz adwokata Z. W. kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym.**
- 3. odstępuje od obciążania odwołującego się kosztami postępowania kasacyjnego strony przeciwnej.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 maja 2013 r. [...] Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie odmówił J. A. zwrotu kwoty 390 709,38 zł z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne za okres do 31 grudnia 1998 r.

Sąd Okręgowy w Lublinie, wyrokiem z dnia 16 grudnia 2014 r., VII U 2006/13, oddalił odwołanie J. A. od powyższej decyzji a jego apelację od tego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 2 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 6 października 2016 r., III UK 270/15, uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Apelacyjny w Lublinie, wyrokiem z dnia 25 stycznia 2017 r., uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z dnia 16 grudnia 2014 r. oraz przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

J. A. wniósł odwołanie od decyzji z dnia 5 lipca 2018 r., w którym wskazał, że w jego sprawie toczy się postępowanie o zwrot niesłusznie pobranych kwot w wysokości 390 709,38 zł. Podniósł, że organ rentowy do chwili obecnej nie wydał decyzji co do zaległości za okres od kwietnia 1993 r. do grudnia 1993 r. postanowieniem z dnia 24 września 2018 r. Sąd Okręgowy połączył sprawy z obu odwołań do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił oba odwołania oraz nie obciążył odwołującego się kosztami procesu.

W sprawie ustalono, że J. A. prowadził działalność gospodarczą pod firmą S. w P., w ramach której świadczył usługi budowlane. Z prowadzonej działalności gospodarczej posiada zadłużenie wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu zaległych składek na ubezpieczenia społeczne za siebie oraz pracowników. W związku z tym organ rentowy podjął czynności zmierzające do wyegzekwowania zaległych składek. W dniu 23 listopada 1993 r. wystawił przeciwko J.A., na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym

w administracji (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 36, poz. 161; aktualnie Dz.U. z 2022 r., poz. 497 ze zm.) oraz art. 35 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.) następujące tytuły wykonawcze:

1. nr [...] za okres:
 1. od grudnia 1992 r. do lutego 1993 r. - na kwotę 53 499,76 zł;
2. nr [...] za:
 3. marzec 1993 r. - na kwotę 223 860 000 zł;
 4. kwiecień 1993 r. - na kwotę 248 088 000 zł,
 5. maj 1993 r. - na kwotę 290 257 800 zł,
6. nr [...] za:
 7. czerwiec 1993 r. - na kwotę 282 611 000 zł,
 8. lipiec 1993 r. - na kwotę 243 739 500 zł;
9. nr [...] za:
 10. sierpień 1993 r. - na kwotę 187 215 400 zł,
 11. wrzesień 1993 r. - na kwotę 147 399 300 zł,
 12. wszystkie doręczone 4 stycznia 1994 r.
13. w dniu 20 grudnia 1993 r. organ rentowy wystawił tytuł wykonawczy nr [...] za październik 1993 r. - na kwotę 137 461 800 zł - doręczony dnia 10 maja 1996 r.;
14. w dniu 21 stycznia 1994 r. organ rentowy wystawił tytuł wykonawczy nr [...] za listopad 1993 r. - na kwotę 137 762 000 zł - doręczony dnia 10 maja 1996 r.;
15. w dniu 17 marca 1994 r. organ rentowy wystawił tytuł wykonawczy nr [...] za:

- 16. grudzień 1993 r. - na kwotę 129 057 400 zł,
- 17. styczeń 1994 r. - na kwotę 277 000 zł,
- wysłany pocztą dnia 16 grudnia 1994 r.

Urząd skarbowy w ramach prowadzonego postępowania egzekucyjnego dokonywał zajęcia ruchomości J. A.:

- 18. w dniu 11 marca 1994 r. sporządzone zostały dwa protokoły zajęcia ruchomości;
- w dniu 30 marca 1994 r. sporządzone zostały dwa protokoły zajęcia.
- w dniu 10 maja 1996 r. zostały sporządzone trzy protokoły zajęcia nieruchomości

W dniach 12 kwietnia 1999 r. oraz 4 października 1999 r. Naczelnik [...] Urzędu Skarbowego w Lublinie umorzył postępowania egzekucyjne.

W dniu 17 lutego 1995 r. organ rentowy wydał decyzję, w której obciążył odwołującego się łączną kwotą 60 560,14 zł, na którą składały się także odsetki za zwłokę oraz dodatkowa opłata. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że wnioskodawca za okres od stycznia 1992 r. do czerwca 1993 r. nie zadeklarował składki na ubezpieczenia społeczne i obowiązkowej składki na Fundusz Pracy od wypłaconych pracownikom zatrudnionym w kraju zaliczek na wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy, a w grudniu 1992 r. dokonał nieprawidłowej korekty podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne za ten miesiąc. Sąd Wojewódzki w Lublinie wyrokiem z dnia 1 lipca 1996 r., VIII U 3273/95, oddalił odwołanie J. A. Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 28 listopada 1996 r., sygn. akt III AUa 15/96, oddalił apelację J. A. od wyroku Sądu pierwszej instancji.

Przed wszczęciem administracyjnego postępowania egzekucyjnego, w dniu 26 stycznia 1993 r., wnioskodawca dokonał na rzecz organu rentowego wpłaty w wysokości 269 550 000 zł, która została rozliczona na składki za grudzień 1992 r. w wysokości 221 395 700 zł oraz odsetki w wysokości 48 157 300 zł. Ponadto w trakcie postępowania egzekucyjnego, w dniu 16 lutego 1994 r., wnioskodawca wpłacił kwotę

145 885 500 zł, która została rozliczona na składki za styczeń 1994 r. w wysokości 145 608 500 zł oraz odsetki w wysokości 277 000 zł. Według deklaracji kwota składki za:

19. grudzień 1992 r. wynosiła 269 550 000 zł, wobec czego wpłata z dnia 26 stycznia 1993 r. zmniejszyła ją do kwoty 48 154 300 zł;

20. styczeń 1994 r. wynosiła 145 885 500 zł, wobec czego wpłata z dnia 16 lutego 1994 r. zmniejszyła ją do kwoty 277 000 zł.

W obu przypadkach wpłaty zostały uwzględnione przy wystawianiu tytułów wykonawczych nr [...] oraz nr [...].

W dniu 8 marca 1994 r. pozwany organ rentowy wystawił przeciwko J. A., na podstawie art. 26 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz art. 35 ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, kolejne tytuły wykonawcze:

1. nr [...] za:
2. grudzień 1992 r. - na kwotę 48 154 300 zł,
3. styczeń 1993 r. - na kwotę 240 227 500 zł,
4. luty 1993 r. - na kwotę 246 615 800 zł,
5. marzec 1993 r. - na kwotę 223 860 000 zł;
6. nr [...] za:
7. kwiecień 1993 r.- na kwotę 248 088 000 zł,
8. maj 1993 r. - na kwotę 290 257 800 zł,
9. czerwiec 1993 r. - na kwotę 282 611 000 zł,
10. lipiec 1993 r. - na kwotę 243 739 500 zł;
11. nr [...] za:
12. sierpień 1993 r. - na kwotę 187 215 400 zł,

13. wrzesień 1993 r. - na kwotę 147 399 300 zł,
14. październik 1993 r. - na kwotę 137 461 800 zł,
15. listopad 1993 r. - na kwotę 137 762 000 zł;
16. nr [...] za:
17. grudzień 1993 r. - na kwotę 129 057 400 zł,
18. styczeń 1994 r. - na kwotę 277 000 zł.

Łączna kwota należności objętych tytułami wykonawczymi wyniosła więc 3 907 093 800 zł (390 709,38 zł po denominacji) i uwzględniała rozliczenie wpłat z dnia 26 stycznia 1993 r. i z dnia 16 lutego 1994 r.

Na podstawie powyższych tytułów wykonawczych organ rentowy w pisemnym wniosku z dnia 10 marca 1994 r., na podstawie art. 109 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 14) oraz art. 164 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, zwrócił się do Sądu Rejonowego w Lublinie X Wydziału Ksiąg Wieczystych o wpisanie w dziale IV księgi wieczystej nr [...], prowadzonej dla nieruchomości położonej w L. przy ul. [...], stanowiącej własność J. A., kwoty 3 907 093 800 zł celem zabezpieczenia należności wynikających z nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne pracowników. Hipotekę przymusową na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wpisano w dniu 23 sierpnia 1995 r.

W dniu 25 września 2011 r. komornik sądowy w wyniku przeprowadzonej licytacji przekazał organowi rentowemu kwotę 390 709,38 zł.

Należność została rozliczona, zgodnie z art. 1025 k.p.c., na dzień 3 października 2008 r., tj. na dzień wydania postanowienia Sądu Rejonowego w Lublinie, sygn. akt II Co 2157/05, w sprawie przysądzenia własności. Wpłata została rozliczona w pierwszej kolejności na odsetki w kwocie 45 042 zł za ostatnie dwa lata przed przysądzeniem własności oraz odsetki w kwocie 153 330,18 zł od dnia wymagalności do 3 października 2008 r. Pozostała kwota 192 337,20 zł została rozliczona w wysokości 15 000 zł na opłatę dodatkową oraz w wysokości 177 337,20

zł na składki za okres od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r., wyszczególnione w tytułach wykonawczych nr [...] – [...], stanowiących podstawę wpisu do hipoteki, w następujących kwotach:

19. kwiecień 1993 r. - w kwocie 23 708,25 zł,
20. maj 1993 r. - w kwocie 29 025,75 zł,
21. czerwiec 1993 r. - w kwocie 28 261,10 zł,
22. lipiec 1993 r. - w kwocie 24 373,95 zł,
23. sierpień 1993 r. - w kwocie 18 721,54 zł,
24. wrzesień 1993 r. - w kwocie 14 739,93 zł,
25. październik 1993 r. - w kwocie 13 746,18 zł,
26. listopad 1993 r. - w kwocie 13 776,20 zł,
27. grudzień 1993 r. - w kwocie 10 956,60 zł,
28. styczeń 1994 r. - w kwocie 27,70 zł.

Postanowieniem z dnia 14 października 2011 r., Km 581/99, komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie „zakończył” postępowanie egzekucyjne.

Niezależnie od postępowania egzekucyjnego J.A. w latach 1995 - 1996 dokonywał następujących wpłat, rozliczonych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na zaległe składki (kwoty podane z uwzględnieniem denominacji):

29. w dniu 6 stycznia 1995 r. w wysokości 24 547,93 zł, zaliczonej na składki za grudzień 1992 r. i styczeń 1993 r. w kwocie 10 571,53 zł oraz odsetki za grudzień 1992 r. w kwocie 6 502,80 zł i za styczeń 1993 r. w kwocie 7 473,60 zł;
30. w dniu 13 stycznia 1995 r. w wysokości 9 546,12 zł, zaliczonej na składkę za styczeń 1993 r. w kwocie 4 148,72 zł oraz odsetki w kwocie 5 397,40 zł;

31. w dniu 19 kwietnia 1995 r. w wysokości 14 814,73 zł, zaliczonej na składkę za styczeń 1993 r. w kwocie 2 016,50 zł oraz odsetki w kwocie 2 983,50 zł;

32. w dniu 21 lipca 1995 r. w wysokości 10 000 zł, zaliczonej na składkę za styczeń 1993 r. w kwocie 3 787,70 zł oraz odsetki w kwocie 6 212,30 zł;

33. w dniu 17 sierpnia 1995 r. w wysokości 12 829,99 zł, zaliczonej na składkę za styczeń 1993 r. w kwocie 4 781,39 zł oraz odsetki w kwocie 8 048,60 zł;

34. w dniu 13 października 1995 r. w wysokości 6 285,37 zł, zaliczonej na składkę za luty 1993 r. w kwocie 2 312,97 zł oraz odsetki w kwocie 3 972,40 zł;

35. w dniu 21 listopada 1995 r. w wysokości 2 280,92 zł, zaliczonej na składkę za luty 1993 r. w kwocie 821,62 zł oraz odsetki w kwocie 459,30 zł;

36. w dniu 10 kwietnia 1996 r. w wysokości 18 154,88 zł, zaliczonej na składkę za luty 1993 r. w kwocie 6 096,28 zł oraz odsetki w kwocie 12 058,60 zł.

Ponadto organ rentowy w dniach 10 października 1995 r., 28 marca 1997 r., 11 kwietnia 1997 r., 18 kwietnia 1997 r., 13 sierpnia 1997 r., 21 sierpnia 1997 r., 2 października 1997 r., 10 czerwca 1998 r., 31 grudnia 1998 r. oraz 3 lutego 1999 r. otrzymał wpłaty w ramach prowadzonego przez Naczelnika [...] Urzędu Skarbowego w Lublinie administracyjnego postępowania egzekucyjnego, które rozliczał na zaległości z tytułu składek oraz odsetki. W wyniku wpłat wnioskodawcy oraz środków uzyskanych z egzekucji, na datę przed wpłatą kwoty 390 709,38 zł przez komornika sądowego, organ rentowy rozliczył wszystkie pozyskane środki. Ostatecznie w dniu 8 maja 1997 r. w systemie organu rentowego został zamknięty jako zapłacony tytuł wykonawczy z dnia 23 listopada 1993 r., nr [...], za okres od grudnia 1992 r. do lutego 1993 r. na kwotę 53 499,76 zł. Natomiast w wyniku wpłat uzyskanych w

administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym w całości uregulowana została zaległa składka za marzec 1993 r. W związku z tym na koncie pracowniczym wnioskodawcy pozostały zaległości za okres od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r. w łącznej wysokości 177 337,20 zł.

Decyzją z dnia 19 grudnia 2002 r., po rozpoznaniu wniosku J. A. z dnia 4 listopada 2002 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie na podstawie art. 18 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców (Dz.U. 2002 r. Nr 155, poz. 1287) stwierdził, że restrukturyzacji podlegają zaległe składki z odsetkami za zwłokę za okres do 31 grudnia 2001 r. Łączna kwota zaległości z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, bez należności ubocznych, wyniosła 177 337,20 zł, tj. odpowiadała zaległościom za ten okres pomniejszonym o kwoty rozliczone w wyniku wpłat odwołującego się oraz uzyskane w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym.

Decyzją z dnia 31 lipca 2008 r. organ rentowy umorzył postępowanie restrukturyzacyjne z powodu niespełnienia warunków przez odwołującego się.

Odsetki z tytułu zaległości za składki od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r., na dzień 3 października 2008 r., tj. na datę postanowienia o przysądzeniu prawa wieczystego użytkowania, wynosiły:

- 37. za kwiecień 1993 r. - 130 778 zł;
- 38. za maj 1993 r. - 158 511 zł;
- 39. za czerwiec 1993 r. - 152 724 zł;
- 40. za lipiec 1993 r. - 130 236 zł;
- 41. za sierpień 1993 r. - 98 967 zł;
- 42. za wrzesień 1993 r. - 77 079 zł;
- 43. za październik 1993 r. - 71 073 zł;

- 44. za listopad 1993 r. - 70 443 zł;
- 45. za grudzień 1993 r. - 55 358 zł;
- 46. za styczeń 1994 r. kwotę 138 zł.

Sąd Okręgowy wskazał, że ostatecznie składki oraz odsetki za okres od grudnia 1992 r. do marca 1993 r. zostały uregulowane, a sporna kwota 390 709,38 zł została prawidłowo rozliczona na odsetki za ostatnie dwa lata przed przysądzeniem prawa wieczystego użytkowania w wysokości 45 042,00 zł; na odsetki od dnia wymagalności do dnia 3 października 2008 r. w wysokości 153 330,18 zł; na składki za okres od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r. w wysokości 177 337,20 zł oraz na opłatę dodatkową w wysokości 15 000 zł (45 042,00 zł + 153 330,18 zł + 177 337,20 zł + 15 000 zł = 390 709,38 zł). Spowodowało to uregulowanie pozostałych składek za miesiące od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r. wraz z częścią należności ubocznych, wobec czego J. A. nie posiadał nadpłaty na koncie za ten okres.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że przerwanie biegu przedawnienia zaległości składek spowodowały następujące czynności:

- 47. doręczenie w dniu 4 stycznia 1994 r. tytułów wykonawczych za okres od grudnia 1992 r. do września 1993 r.,
- 48. doręczenie w dniu 10 maja 1996 r. tytułów wykonawczych za październik i listopad 1992 r.,
- 49. doręczenie odwołującemu się odpisów zawiadomień do dłużników zajętych wierzytelności z dni: 14 marca i 8 grudnia 1994 r. oraz 1, 8 i 12 września 1995 r.,
- 50. dokonywanie zajęć ruchomości w dniach: 11 marca 1994 r., 30 marca 1994 r. i 10 maja 1996 r.,
- 51. poinformowanie wnioskodawcy o skierowaniu w dniu 10 marca 1994 r. do Sądu Rejonowego w Lublinie wniosku o wpis hipoteki przymusowej,

52. dokonanie w dniu 23 sierpnia 1995 r. wpisu hipoteki;

53. zakończenie administracyjnego postępowania egzekucyjnego w dniach: 12 kwietnia 1999 r. i 4 października 1999 r.

Każda z tych czynności powodowała przerwanie biegu przedawnienia i rozpoczęcie biegu kolejnego 5-letniego terminu, wynikającego z przepisów ustawy z dnia 25 listopada 1986 roku o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych. Ustawa ta została uchylona i zastąpiona ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r., poz. 1009 ze zm.), która w art. 24 ust. 4 (obowiązującym od 25 listopada 1998 r.) przewidywała, że należności z tytułu składek ulegały przedawnieniu po upływie 5 lat, a w przypadku przerwania biegu przedawnienia, o którym mowa w ust. 5, po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Następnie od 1 stycznia 2003 r. przepis art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowił, że należności z tytułu składek ulegały przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. W rezultacie, do 31 grudnia 2002 r. obowiązywał 5-letni termin przedawnienia składek, natomiast termin 10-letni stosuje się tylko do nieprzedawnionych do 31 grudnia 2002 r. należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, jak również wszystkie nowe przepisy dotyczące okoliczności mających wpływ na bieg tego terminu, to jest jego przerwanie i zawieszenie, o ile wymienione w nowych przepisach podstawy przerwania lub zawieszenia biegu przedawnienia powstały po tej dacie.

W chwili umorzenia postępowania egzekucyjnego - odpowiednio z dniem 12 kwietnia i 4 października 1999 r. przez Naczelnika [...] Urzędu Skarbowego w Lublinie, w 1999 r. na koncie odwołującego się figurowało więc zadłużenie za składki od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r., przy czym 5-letni termin przedawnienia w stosunku do nich należy liczyć od zakończenia postępowania egzekucyjnego. W dniu 19 grudnia 2002 r. organ rentowy, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców (Dz.U. z 2002 r. Nr 155, poz. 1287, obecnie jednolity tekst: Dz.U. 2020 r., poz. 2183), wydał decyzję o warunkach restrukturyzacji zaległych składek, między innymi za okres od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r. Postępowanie

restrukturyzacyjne zostało wszczęte na wniosek J.A. z dnia 4 listopada 2002 r. i umorzone decyzją z dnia 31 lipca 2008 r. Zgodnie z art. 14 ust. 3 ostatnio powołanej ustawy, bieg terminu przedawnienia płatności należności objętych restrukturyzacją ulega zawieszeniu na okres od dnia wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego, do dnia wydania decyzji o zakończeniu restrukturyzacji. Oznacza to, że bieg przedawnienia składek wnioskodawcy za miesiące od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r. uległ zawieszeniu na okres od 4 listopada 2002 r. do dnia 31 lipca 2008 r. Od 1 stycznia 2003 r. zastosowanie miał nowy 10-letni termin przedawnienia, który biegł nadal po umorzeniu postępowania restrukturyzacyjnego, tj. od dnia 1 sierpnia 2008 r.

Bieg terminu przedawnienia składek za okres od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r. rozpoczął się więc dnia 5 października 1999 r. i wynosił wówczas 5 lat. Wobec nieprzedawnienia należności do 31 grudnia 2002 r., od dnia 1 stycznia 2003 r. termin ten wynosił 10 lat. W międzyczasie jego bieg został zawieszony na okres od dnia 4 listopada 2002 r. do dnia 31 lipca 2008 r., po czym na mocy postanowienia z dnia 3 października 2008 r. zabezpieczenie w postaci hipoteki wygasło. Do tego czasu termin przedawnienia nie upłynął.

W podsumowaniu Sąd Okręgowy stwierdził, że należności wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie uległy przedawnieniu z uwagi na przerwanie biegu terminu przedawnienia, a następnie zawieszenie biegu terminu przedawnienia, który w tym czasie uległ wydłużeniu, przy czym należności za okres od grudnia 1992 r. do marca 1993 r. zostały uregulowane jeszcze w 1997 r.

Końcowo Sąd Okręgowy wskazał, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2013 r., SK 40/12 (OTK-A 2013 nr 7, poz. 97) pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie. W wyroku tym Trybunał orzekł, że przepis art. 70 § 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 2651 ze zm.), zgodnie z którym nie ulegają przedawnieniu zobowiązania podatkowe zabezpieczone hipoteką, jednakże po upływie terminu przedawnienia zaległość podatkowa może być egzekwowana tylko z przedmiotu hipoteki, jest niezgodny z Konstytucją RP. W rozpatrywanej sprawie w ogóle nie

doszło do przedawnienia należności wobec organu rentowego, w związku z czym nie zachodziła potrzeba rozważania wpływu wpisu hipoteki na to przedawnienie.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona decyzja z dnia 23 maja 2013 r., odmawiająca J. A. zwrotu kwoty 390 709,38 zł z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, jest prawidłowa, bowiem organ rentowy w sposób zgodny z prawem pozyskał oraz rozliczył powyższą kwotę z uwagi na zadłużenie odwołującego się z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie społeczne pracowników. Z tych samych względów prawidłowa okazała się zaskarżona decyzja z dnia 5 lipca 2018 r., w której organ rentowy odmówił wnioskodawcy zwrotu składek za okres od kwietnia 1993 r. do grudnia 1993 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, wyrokiem z dnia 17 marca 2021 r., oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego i orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne ustalenia Sądu pierwszej instancji i wprowadzone na ich podstawie wnioski.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie jest trafny zarzut naruszenia przepisów § 13, § 16 i § 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz.U. 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.), bowiem żaden z tych przepisów, wbrew odmiennemu zapatrywaniu wyrażonemu w apelacji, nie nakładał na Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązku wydania decyzji określającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników oraz określającej wysokość zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne. Zadłużenie odwołującego się z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne pracowników powstało z mocy samego prawa. Oznacza to, że organ rentowy prawidłowo wystawił tytuły wykonawcze o numerach [...] – [...], bez konieczności wcześniejszego wydawania decyzji określających wysokość zadłużenia czy też uzyskania klauzuli wykonalności.

Sąd Apelacyjny uznał za całkowicie chybiony zarzut naruszenia art. 15 i 17 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców, podkreślając, że od 4 listopada 2002 r. do 31 lipca 2008 r., zgodnie z art. 14 ust. 3 ostatnio powołanej ustawy, bieg terminu przedawnienia składek za okres od kwietnia 1993 r. do stycznia 1994 r. uległ zawieszeniu. W dniu wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego była znana wysokość niezapłaconych składek za sporny okres. Została ona dokładnie określona w wystawionych przez pozwany organ rentowy w dniu 8 marca 1993 r. tytułach wykonawczych o numerach [...] – [...].

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołujący się zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, przez błędną wykładnię przepisów § 13, § 16 i § 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, polegającą na błędnym uznaniu, że wskazane przepisy nie nakładają na ZUS obowiązku wydania decyzji określającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników oraz określającej wysokość zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, co skutkowało nieuwzględnieniem odwołania i wydaniem zaskarżonego orzeczenia;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, przez błędną wykładnię przepisów art. 24 ust. 4 i 5, w związku z art. 109 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, polegającą na błędnym uznaniu, że należności odwołującego się względem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie uległy przedawnieniu, zostały należycie obliczone, jak również istniała podstawa do ich dochodzenia w sytuacji, gdy z literalnego brzmienia powyższych przepisów wynika, że składki na ubezpieczenie społeczne i zasiłki oraz zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne należne za okres do 31 grudnia 1998 r. płatnicy składek są zobowiązani rozliczać i opłacać na podstawie przepisów dotychczasowych, co skutkowało błędnym uznaniem przez Sąd, że zachodzą okoliczności wyłączające przedawnienie;

3. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 24 ust. 6c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, polegające na błędnym niezastosowaniu tego przepisu w odniesieniu do niniejszego stanu faktycznego, przez „brak ustalenia”, że składki zostały nienależnie opłacone, a co za tym idzie, że powinien nastąpić ich zwrot na rzecz odwołującego się, gdyż dokonane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych pobranie zabezpieczonej kwoty nie miało podstawy prawnej z uwagi na brak decyzji statuującej prawo do pobrania przedmiotowej należności, co skutkowało wydaniem zaskarżonego wyroku;

4. naruszenie przepisów prawa materialnego, przez błędną wykładnię przepisów art. 14, art. 15 i art. 17 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców, polegającą na uznaniu, że w dniu wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego była znana wysokość niezapłaconych składek za sporny okres, co przy poczynieniu przez Sąd takiego ustalenia, skutkowało wydaniem zaskarżonego wyroku, bez rozważenia zarzutu przedawnienia;

5. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 776 k.p.c. w związku z art. 777 § 1 k.p.c., polegające na bezzasadnym uznaniu, że organ rentowy posiadał tytuł wykonawczy, uprawniający do podziału kwoty uzyskanej z egzekucji w sytuacji, gdy ZUS nie posiadał tytułu prawnego do dochodzenia roszczeń od odwołującego się co przy nieuwzględnieniu tej okoliczności przez Sąd skutkowało wydaniem zaskarżonego orzeczenia;

6. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 386 § 6 k.p.c., przez pominięcie w ocenie prawnej wskazań co do dalszego postępowania zawartych w uzasadnieniach orzeczeń Sądu Najwyższego oraz Sądu Apelacyjnego w Lublinie, nienależyte nierozpoznanie przez Sąd Okręgowy wszystkich zarzutów apelacyjnych podniesionych przez odwołującego się w środку odwoławczym i tym samym dokonanie nieprawidłowej kontroli apelacyjnej przez Sąd drugiej instancji, co skutkowało oddaleniem apelacji.

Skarżący wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 marca 2021 r. w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie, w razie nieuwzględnienia tego żądania - o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i uwzględnienie odwołania w całości;
 2. zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów postępowania według norm przepisanych za wszystkie instancje, w tym za postępowanie objęte skargą kasacyjną,
 3. zasądzenie na rzecz adwokata Z. W. od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, oświadczając, że nie zostały one opłacone w całości ani w części.
 4. zwolnienie odwołującego się od konieczności ponoszenia kosztów sądowych w całości, w tym od opłaty od skargi kasacyjnej, z uwagi na niemożność poniesienia kosztów niniejszego postępowania bez uszczerbku dla utrzymania Wnioskodawcy, jak również jego rodziny.
- Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę, wniosł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw.

Uzasadniając zarzut naruszenia § 13, § 16 i § 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, skarżący twierdzi, że w myśl jego § 16 ust. 2, jeżeli po wymierzeniu składek z urzędu zakład pracy złoży deklarację rozliczeniową, oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych koryguje dokonany wymiar z urzędu do wysokości wynikającej ze złożonej deklaracji. Jego zdaniem, „korekta wymiaru”, o której mowa powyżej, następuje w formie zaskarżalnej decyzji, która ma charakter decyzji podatkowej, do której w owym czasie miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 108, poz. 426 ze zm.), która utraciła moc dopiero z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja

podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 2651 ze zm.), tj. z dniem 1 stycznia 1998 r. Z tą tezą skarżący wiąże pogląd, że zobowiązanie względem organu rentowego nigdy nie powstało, bowiem wierzyciel nigdy nie wydał stosownych decyzji „wymiarowych”, które dopiero (nawet zaskarżone i nieprawomocne) mogłyby być podstawą wystawienia tytułów wykonawczych.

Z zarzutem tym związane jest podnoszone przez skarżącego naruszenie art. 24 ust. 6c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, co do którego twierdzi się, że składki zostały nienależnie opłacone z uwagi na to, że pobranie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zabezpieczonej kwoty nie miało podstawy prawnej z uwagi na brak decyzji statuującej prawo do pobrania przedmiotowej należności i dlatego powinny zostać zwrócone.

W związku z tymi zarzutami należy wyjaśnić, że, stosownie do treści § 14 ust. 1 rozporządzenia z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, zakład pracy jest obowiązany, bez uprzedniego wezwania, opłacać i rozliczać składki na ubezpieczenie pracowników za każdy miesiąc kalendarzowy, w którym zatrudnia pracowników (których obowiązek opłacenia wynika z podlegania ubezpieczeniu społecznemu na podstawie art. 4 ustawy dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych) a ich wysokość określają przepisy rozporządzenia z dnia 29 stycznia 1990 r. Tym samym na podstawie przywołanych przepisów obowiązek opłacenia składek przez zakład pracy w określonej wysokości powstaje *ex lege* a wydana w tym przedmiocie „wymiarowa” decyzja organu rentowego ma jedynie charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 czerwca 2019 r., III UK 155/18, LEX nr 2686331; z dnia 23 marca 2022 r., II USKP 211/21, LEX nr 3421855). Innymi słowy, zobowiązanie składkowe powstawało (i nadal, na tle aktualnie obowiązujących przepisów, powstaje) z chwilą zaistnienia okoliczności, z którymi przepisy prawa łączą powstanie takiego zobowiązania. Tak to też obecnie reguluje art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Z kolei, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych w związku z § 1 pkt 12 rozporządzenia Rady Ministrów

z dnia 16 lutego 1989 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o zobowiązaniach podatkowych na niektóre rodzaje świadczeń pieniężnych oraz określenia właściwości organów podatkowych w zakresie umarzania zaległości podatkowych (Dz. U. Nr 6, poz. 10 ze zm.), do należności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne miały zastosowanie przepisy art. 14-17, 20, 21, 23-29 i art. 30 ust. 4 oraz art. 40-49 ustawy o zobowiązaniach podatkowych. Nie miał więc zastosowania powoływany przez skarżącego art. 5 ust. 3 ustawy o zobowiązaniach podatkowych, w myśl którego w razie niewykonania przez podatnika zobowiązania podatkowego mimo zaistnienia okoliczności, o których mowa w ust. 2 (gdy zobowiązanie podatkowe powstaje z chwilą zaistnienia okoliczności, z którymi przepisy prawa łączą powstanie takiego zobowiązania, czyli także zobowiązanie składkowe), organ podatkowy wydaje decyzję, w której określa wysokość tego zobowiązania. W konkluzji, nie istniał obowiązek wydania decyzji wymiarowej dotyczącej wysokości niewykonanych zobowiązań składkowych. Stąd też nie ma racji skarżący, że zobowiązanie składkowe nie powstało, ponieważ nie wydano decyzji „wymiarowej”. Przeciwnie, powstało ono *ex lege*, a niewykonanie zobowiązania upoważniało organ rentowy do ściągnięcia zaległości składkowych w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 35 ust. 1 ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych).

Jeśli chodzi o zarzut naruszenia art. 24 ust. 4 i 5 w związku z art. 109 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który miałby polegać na nieuwzględnieniu, że do przedawnienia należności składkowych miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych, co wedle skarżącego wynikać ma z treści art. 109 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, to również nie jest on uzasadniony.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że użyte w art. 109 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pojęcia „rozliczać i opłacać” odnoszą się tylko do tych czynności, które poprzedzają rozpoczęcie terminu przedawnienia, takich jak: ustalenie podstawy wymiaru składek, obliczanie wysokości składki, składanie deklaracji itp. i nie obejmują biegu terminu i innych cech przedawnienia należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 313/2010, OSNP 2012 nr 9-10,

poz. 126). Podobny pogląd został wyrażony w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 marca 2009 r., II GSK 835/2008 (LEX nr 570289) oraz z dnia 6 kwietnia 2011 r., II FSK 2045/2009 (LEX nr 1081292), w którym ponadto przyjęto, że do nieprzedawnionych do dnia 31 grudnia 2002 r. należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne stosuje się nie tylko nowy, wydłużony, termin przedawnienia, ale również wszystkie nowe przepisy dotyczące okoliczności mających wpływ na bieg tego terminu, to jest jego przerwanie i zawieszenie, o ile wymienione w nowych przepisach podstawy przerwania lub zawieszenia biegu przedawnienia powstały po tej dacie. Innymi słowy, jeżeli w dniu 25 listopada 1998 r. (data wejścia w życie art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) dochodzone należności składkowe nie były przedawnione, to stosuje się do nich nie tylko nowy, wydłużony termin przedawnienia (art. 24 ust. 4 i 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), ale również wszystkie nowe przepisy dotyczące okoliczności mających wpływ na bieg tego terminu, to jest jego przerwanie i zawieszenie, o ile wymienione w nowych przepisach podstawy przerwania lub zawieszenia biegu przedawnienia powstały po tej dacie. Taki też pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 października 2016 r., III UK 270/15 (LEX nr 2139253), rozpoznając poprzednio wniesioną w tej sprawie skargę kasacyjną odwołującego się opartą (między innymi) na naruszeniu art. 24 ust. 5 w związku z art. 109 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z uwagi na zastosowanie przez Sąd Apelacyjny „nowych” przepisów (czyli przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń dotyczących przedawnienia). To oznacza, że Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą skargę jest związany tym poglądem prawnym. Zgodnie bowiem z art. 398²⁰ zdanie drugie k.p.c., nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Tym samym wykładnią prawa dokonaną w sprawie przez Sąd Najwyższy jest związany nie tylko sąd powszechny, któremu została ona przekazana (art. 398²⁰ zdanie pierwsze k.p.c.), ale także podmiot wnoszący kolejną skargę kasacyjną w sprawie, a w konsekwencji - również Sąd Najwyższy rozpoznający taką skargę (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 marca 2019 r., V CSK 68/18, LEX nr 2652316; z dnia 21 maja 2010 r., II CSK 628/09, LEX nr 602237; z dnia 6 maja 2010 r., II PK 344/09, OSNP 2011 nr 21-22, poz. 271; z dnia 8

października 2009 r., II CSK 180/09, LEX nr 536071; z dnia 9 lutego 2005 r., II CK 413/04, LEX nr 395075; z dnia 25 marca 2004 r., III CK 335/02, LEX nr 585801).

W uzasadnieniu tego zarzutu skarżący podnosi także, że niedopuszczalne było zastosowanie regulacji wyłączających przedawnienie roszczeń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem dopiero od 1 stycznia 2003 r. obowiązuje art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym nie ulegają przedawnieniu należności z tytułu składek zabezpieczone hipoteką lub zastawem, jednakże po upływie terminu przedawnienia należności te mogą być egzekwowane tylko z przedmiotu hipoteki lub zastawu do wysokości zaległych składek i odsetek za zwłokę liczonych do dnia przedawnienia. Tymczasem Sąd drugiej instancji nie stwierdził, aby na przeszkodzie przedawnienia zadłużenia wobec organu rentowego stało zabezpieczenie zaległości hipoteką, ale, odwołując się do ustaleń i oceny prawnej Sądu pierwszej instancji, zaakceptował zakwalifikowanie kolejnych wyrażnie sprecyzowanych i wypunktowanych w uzasadnieniu Sądu pierwszej instancji czynności z lat 1994–1996 zmierzających do ściągnięcia należności (o których został zawiadomiony odwołujący się) jako przerwanie biegu terminu przedawnienia zaległości składkowych (zob. art. 35 ust. 4 *in principio* ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych), co rozpoczęło bieg terminu przedawnienia od nowa i jednocześnie przedłużyło możliwość dochodzenia zaległości do 10 lat, poczynawszy od terminu ich płatności (art. 35 ust. 4 *in fine* ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych). Następstwem tego było nieprzedawnienie zaległości do dnia wejścia w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (1 stycznia 1999 r.) i zastosowanie znalazł art. 24 ust. 4 i 5 tej ustawy - w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2002 r., według którego „należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, a w przypadku przerwania biegu przedawnienia, o którym mowa w ust. 5, po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne”, zaś „bieg przedawnienia przerywa odroczenie terminu opłacenia należności z tytułu składek, rozłożenie spłaty tych należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia tych należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik”.

Biorąc pod uwagę ustalenie (wiążące Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c.), że należności za okres od grudnia 1992 r. do marca 1993 r. zostały

uregulowane jeszcze w 1997 r., nieuiszczone (nadal) składki za dalszy okres stały się wymagalne najwcześniej 15 kwietnia 1993 r. Jednocześnie zastosowanie miały do nich 10-letni okres przedawnienia ze względu na czynności przerywające jego bieg (art. 24 ust. 4 w związku z art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2002 r.) i w związku z tym te najstarsze zaległości składkowe przedawniłyby się z dniem 15 kwietnia 2003 r. W powyższym okresie, gdy biegł termin przedawnienia - od 1 stycznia 2003 r., ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 24, poz. 2074), nadano nowe brzmienie art. 24 ust. 4 i zgodnie z nim, należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, z zastrzeżeniem ust. 5-5d, a w art. 24 ust. 5b przewidziano, że bieg terminu przedawnienia zostaje zawieszony od dnia wszczęcia do dnia zakończenia postępowania egzekucyjnego oraz postępowania przed sądem. Przepisy te spowodowały zawieszenie biegu terminu przedawnienia od ich wejścia w życie (od 1 stycznia 2003 r.) do zakończenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego w trybie przepisów o sądowym (cywilnym) postępowaniu egzekucyjnym. Podstawą tego postępowania stały się wydane przez organ rentowy tytuły wykonawcze skierowane do komornika celem wszczęcia i prowadzenia postępowania egzekucyjnego. W toku tego postępowania (trwającego w dniu wejścia w życie nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw i w dalszym okresie) komornik sądowy, w dniu 25 września 2011 r., w wyniku przeprowadzonej licytacji nieruchomości zabezpieczonej hipoteką, przekazał organowi rentowemu kwotę 390 709,38 zł (której zwrotu domaga się skarżący), a następnie postanowieniem z dnia 14 października 2011 r., sygn. akt Km 581/99, komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie, zakończył postępowanie egzekucyjne. Zatem pobranie tej kwoty przez organ rentowy nastąpiło przed dniem zakończenia rzeczonoego postępowania egzekucyjnego (w okresie zawieszenia biegu terminu przedawnienia), tym samym pobrane zostały nieprzedawnione zaległości składkowe.

Podsumowując, przedstawiony przebieg poszczególnych czynności i towarzyszące im przepisy potwierdzają, że zaległości składkowe nie uległy

przedawnieniu przed przekazaniem przez komornika sądowego organowi rentowemu spornej kwoty. Należy zauważyć, że skarżący skupia się na zabezpieczeniu zaległości składkowych hipoteką i art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podczas gdy zabezpieczenia tego dokonano w toku postępowania egzekucyjnego i to właśnie postępowanie (egzekucyjne) spowodowało zawieszenie biegu terminu przedawnienia aż do jego zakończenia (art. 24 ust. 5b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

W konsekwencji nie jest także uzasadniony zarzut naruszenia art. 24 ust. 6c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot.

W tej sytuacji nie ma znaczenia zarzut naruszenia art. 14, art. 15 i art. 17 ustawy o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców, w którym skarżący zarzuca, że w dniu wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego nie była znana wysokość niezapłaconych składek za sporny okres i że art. 17 tej ustawy wymaga, aby organ restrukturyzacyjny ustalił wysokość należności podlegających restrukturyzacji uwzględniając należności znane. Nawet bowiem, gdyby skarżący nie złożył wniosku o restrukturyzację zaległości składkowych, same zmieniające się i przedstawione wyżej przepisy (przepisy ustawy o organizacji i funkcjonowaniu ubezpieczeń społecznych i ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) powodowały, że termin przedawnienia zaległości zakończył się dopiero 14 października 2011 r., w wyniku wydania przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie postanowienia o zakończeniu postępowania egzekucyjnego.

Nieporozumieniem jest zarzut naruszenia art. 776 k.p.c. w związku z art. 777 § 1 k.p.c. Obrazy tych przepisów może dopuścić się sądowy organ egzekucyjny (nie przesądzając oczywiście, że miało to miejsce w odniesieniu do egzekucji prowadzonej przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie a uchybienie tego rodzaju może być przedmiotem skargi na czynności komornika (art. 767 k.p.c.). Natomiast wadliwości postępowania egzekucyjnego, które nie zostały wytknięte we właściwym trybie (zob. art. 767² k.p.c.), nie podlegają kontroli w niniejszym postępowaniu.

Jeśli chodzi o zarzuty naruszenia art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 386 § 6 k.p.c., to również są one nieuzasadnione. Przypomnieć należy, że, stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Tak więc następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania muszą być tego rodzaju (bądź skali), że kształtowały lub współkształtowały treść kwestionowanego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436). Patrząc z tej perspektywy, Sąd drugiej instancji odniósł się do tych zarzutów apelacyjnych, które miały istotne znaczenie dla wyniku sprawy, przez odwołanie się do podstawy faktycznej Sądu pierwszej instancji i jego oceny prawnej. W judykaturze przyjmuje się, że jeżeli sąd drugiej instancji w pełni podziela ocenę dowodów, której dokonał sąd pierwszej instancji, to nie ma obowiązku ponownego przytaczania w uzasadnieniu wydanego orzeczenia przyczyn, dla których określonym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. W takim wypadku wystarczy zdecydowane stwierdzenie, że podziela argumentację zamieszczoną w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji, w którym poszczególne dowody zostały wyczerpująco omówione i traktuje ustalenia pierwszoinstancyjne jako własne. Nie ma również przeszkód, by sąd drugiej instancji odwołał się także do oceny prawnej sądu pierwszej instancji, jeżeli w pełni ją podziela i uznaje za wyczerpującą (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2012 r., I CSK 72/12, LEX nr 1215604; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2014 r., II PK 284/13, LEX nr 1590288). Sąd Najwyższy uznaje także, że z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika oczywiście konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2009 r., I PK 38/09,

LEX nr 523541, z dnia 24 marca 2010 r., V CSK 296/09, M. Pr. Bank. 2012 nr 4, s. 19; z dnia 26 kwietnia 2012 r., III CSK 300/11, OSNC 2012 Nr 12, poz. 144; z dnia 4 września 2014 r., II CSK 478/13, LEX nr 1545029).

Istotne znaczenie miała w niniejszej sprawie kwestia prawidłowości zaliczania wyegzekwowanych i dobrowolnie wpłaconych kwot na zaległości składkowe, z uwzględnieniem ich ewentualnego przedawnienia, co do której Sąd pierwszej instancji dokonał drobiazgowych i wyczerpujących ustaleń oraz wnikliwej oceny prawnej (uwzględniając przy tym ocenę prawną wyrażoną w wyroku Sądu Najwyższego z dnia z dnia 6 października 2016 r., III UK 270/15, odnośnie do wykładni art. 109 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) a Sąd drugiej instancji przejął je i uznał za własne. Poza tym zestawienie procesowych zarzutów apelacyjnych z treścią uzasadnienia Sądu drugiej instancji pokazuje, że Sąd Apelacyjny odniósł się do zarzutów naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., art. 217 § 2 k.p.c. i art. 473 k.p.c. art. 328 § 2 k.p.c. i art. 386 § 6 k.p.c. Zresztą skarżący – obecnie (w skardze kasacyjnej) – nie przytacza, czego zabrakło w uzasadnieniu Sądu drugiej instancji, lakonicznie i hasłowo stawiając zarzut, że Sąd „(...) nie odniósł się do poszczególnych zarzutów w należyty sposób, pomijając je bądź ograniczając się do zwięzłego uzasadnienia, niewyjaśniającego istoty sprawy i istniejących zagadnień prawnych”.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oraz § 8 pkt 7 w związku z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18 ze zm.) orzekł jak w sentencji.